

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és lapfőigazgató

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Simonffy-utca 1. c.
földszint balra. (Piacz felől 3-ik ajtó.)

Hirdetéseket feladhatók a Thaisz-nyomdában Thaisz
Arthur papírkereskedésében (Piac-u.)

Kultura és háboru.

Szörnyűséges olvasni azokat a laptudósításokat, melyek az oroszok által elfoglalt osztrák községek, városok lakóinak megkínóztatásáról — szólnak. Egy megmenekült bukovinai román földbirtokos a spanyol inkvizícióról beszélt, mint amely egyedül hasonlatos az orosz kínvallatásokhoz.

A világháboru képe — fél esztendő után immáron teljes és tiszta perspektívában állhat mindenki előtt.

Tisztában vagyunk már ellenségeinkkel, ismerjük barátainkat is. A kavargó emberindulatok árjában végre most állnak előttünk igazi mivoltukban a nemzetek.

Ahogy ez a vérzivataros háboru két táborba tömörítette a népek küzdő millióit, úgy kezd előttünk kibontakozni e két tábor külön erkölcsiével, morális értékével, minden tulajdonságával. Most van alkalmunk megfigyelni, hogy a mi ezeréves kulturánk lepedője végleg betakarja e az ősember vadságát, vérszomját. Megláthatjuk, hogy a huszadik század civilizációja alatt tényleg végleg kikulturálódott népek laknak e, avagy csak arra jó a civilizáció leple, hogy eltakarja igazi mivoltukat.

Ime láthatjuk, hogy azok a nemzetek, amelyek legjobban hirdették a maguk magas civilizációját, sutba dobtak mindent, ami kulturát, civilizációt jelent és elébünk állnak ellenfélnek az ősember-állat, minden vadságával. Mi ránk akarták ellenfeleink kenni a barbár hunok jelzőt, minket akartak ellenségeink a háboru kezdetén befeketíteni. Most azonban, amidőn már úgy áll, a háboru, hogy aki vesz, bukik mindenestül, most látszik ellenfeleink alapfalan rágalma. Mi küzdünk szövetségesünkkel együtt véres, de becsületes eszközökkel. Látják azonban ellenségeink, hogy becsületes küzdelemben nem állhatnak igazságért küzdő seregeinknek ellen. Végso menekvésük már csak az, hogy megragadnak minden eszközt, amivel árthatni képzelnek. Előkerülnek a kínvallatások, keresztrefeszítések, a tehetetlen düh vitriólja, az emberi söpredék leg-

utolsó eszköze. Már csak így próbálkozhatnak. Ám jó, legyünk mi »barbar hun«-ok, de ezt a barbár hunságunkat nem adjuk oda ellenségeink magának hirdett, de valójában aljas kulturájáért.

DONOGÁN ÉS SOMOSSY

DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZÁR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

KRÓNIKA.

A magyar katona.

Kikelték az egyszerű barázdák közül és elmentek a véres csataterekre. Aki ismerte őket, tudta, hogy micsoda erényeket visznek oda magukkal. Most talán odahaza ülnének és téli ráérésben kukoriczát morzsolnának, a krajczáros újságot olvasnák, beszélnek a tavaszi reményekről és, ragyognának gyerekeik nevetésének napfényétől. Ahelyett Galicia a Kárpátok tulsó lejtője véres göröngyein és Lengyelországnak a tömeges halál szennyétől iszamlós mezőin ölnék és öletnek.

A világháboru: a tömegbe zsufolt gladiátorság nem olyan egyszerű tett, melyhez mint bevezetés nélküli cselekedethez egyszerűen föllép a bajvivó a cirkusz porondjára! Ezek a táborozás nehéz idilljeivel kombinált csaták, ezek a megpróbáltatások, szenvedések, reménykedések és kétségbeesések, testi, ideg és lélekbéli emelkedések, zuhanások az embergéptől, mely végső stádiumban ölni lendül, a leghitелlenebb szolgáltatóképességet kívánják.

Egyszerű udvaraikról, alacsony házaikból, szűk szántóföldjeikről mentek el és beléptek a véres nagyüzembe, mely most a látható működésé realizált. Végzet; beleemelkedtek tulajdonságaikkal, testükkel a géppel, a fénnel, mely szemükben lakik, az idegeikben élő lélekerővel, a

Sors nagy gépezetébe, a jövő gyárába, melynek mennyezete az égboltozat, fundamentuma a lővészárkoktól hasogatott föld, üvöltő torkai a pus-kák, gépfegyverek és ágyuk. Nem készültek erre a pályára, nem ebben voltak inasok és: — mesterek lettek. Dicsérik őket eközben és mindenfelől azt mondják: nagyszerű katonák!

De töröljük le a háboruba menés ezen végső véres következtetését: — az ölést, arról a lelki képről, melybe e sok százezernyi magyar nép fia a háboru külön dimenziójába áttágult lelki és idegkészségeivel a végtelenbe mosódik át. — Mert nem az ölés a legfontosabb ebben!

Az a rátermeltség, mellyel a háboru végső kívánt céljába: a győzelem előkészítésébe illeszkednek, nem abban áll, hogy a fegyverre tűzött szuronyt jól tudják az ellenséges katona testébe döfni, nem is abban, hogy nyugodtan és türelemmel tudják agolyót a szembefekvő ellenséges katona testébe czimezni; nem abban áll, hogy jól tudnak ölni. Háborus szempontból való kiválóságuknak oka nem a bicska kezelésének egy magasabb hatványa; nem is ölés, hanem energia.

Energia, melynek eredeti hivatása nem az a vágóhídi munka volt, amire most felhasználni kénytelenődik, amikor brutális öléssel kell harcolni fennmaradásunkért és részt kell venni és helyt kell állni a nagy stratégia minden közbeső megpróbáltatásában, az elkerülhetetlen tömeges gyilkolás sikeres véghezvitelében, ha magunk meggyilkoltatni nem akarunk. Az az energia pedig, mely a magyar népfia-katonát nagyszerű katonává avatja, elsősorban nem háborus, hanem békeenergia.

Csak annyi történt, hogy ezt a csodálatos energiát, miután úgy kell, ölésre használják.

Szivem talán...

Irta: **Heltai Jenő.**

Szivem falán a gond sötétlik,
Egy árny a hófehér falon:
Óh, megöregszel te is egyszer,
Én édes, szőke angyalom.

A szőke haj ezüstre válik,
Barázdás lesz a homlokod,
És csókos ajkad pirja elvész
S a szived halkabban dobog.

És benne mélyen eltemetve
A régi, régi szerelem,
És szenvedélytelen, szeliden
Fogsz társalogni énvelem.

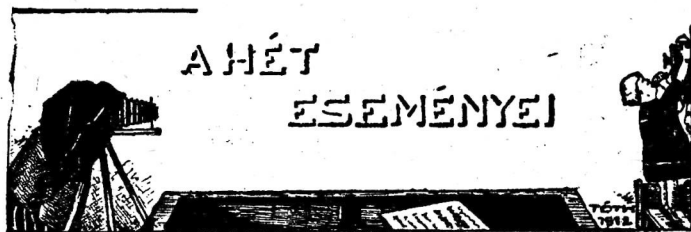
Igérd meg azt, hogy kezéd akkor
Kezemből vissza nem veszed,
S szeretni fogsz majd akkor is még,
Mikor már én is vén leszek.

Igérd meg azt, hogy megbocsátd,
Hogy oly nagyon szerettelek,

Hogy rácsókkoltam ajakadra
Sok év alatt a zord telet.

Igérd meg azt, hogy megbocsátd,
Hogy elhervadtál keblemen.
Hogy másnak senkije se voltál,
Csak nékem voltál mindenem.

Igérd meg azt, hogy szemrehányást
Szived magadba nem fogad
S nem kéri tőlem soha vissza
Aranyos ifjuságodat.

A KÖZGYŰLÉST ELŐKÉSZÍTŐ értekezletek életrevalóságát semmi sem bizonyította jobban, mint az a két folszólalás, melynek elhangzására az első értekezlet debüje alkalmat nyújtott. Rostás István és Szánthó Győző nagyon hálásak lehetnek Márk Endrének, akinek eszméjét képezi eme előleges értekezletek, viszont a közönség pedig Szánthó Győzőnek és a mi derék főkapitányunknak lehet hálás azokért a felvilágosításért, amelyet nyújtottak abban az irányban, hogy a közönség miképpen védekezzék az általános drágaság ellen. Minden amellet szól, hogy ezeket a közgyűlési előértekezleteket, amelyek a politikai vonatkozású ügyeket eleve kizárják műsorukról, igenis fenn kell tartani és tovább fejleszteni. — Hogy a függetlenségi párt megtiltotta a tagjainak Hhogy ezen értekezleten részt vegyenek, azon nagyon csudálkoznánk, ha nem ismernénk azt a pártot, amely a mint nem politikáról, oknélküli hazamentésről van szó, bár a haza egészen jól érzi magát. Hja persze! Handabandázni könnyű, de közhasznú városi ügyekkel foglalkozni, ehhez a drága időn kívül más egyebek is szükségeltetnek. Néminemű önzetlenség, érdeknélküliség — mindenesetre.

DEBRECZEN épül csakugyan. Sajnos, hogy monumentalis nagy épületei közt alig van, amelynek szépségében zavartalanul gyönyörködhetnénk s mindenik szépségének akad holmi foltocs kája, hogy például a Bika-szálloda impozáns épületének dohánypajtának való kapubejáróját emlitsük csak úgy zárjel közt.... De végre az egyébként is pompás Kossuth-utczánk egy olyan épületet kapott az új pénzügyi palotában, amelynek építészeti szépsége igazán makulátlan. A Ritter és Társa, építészeti társas czég nem szorul a mi dicséretünkre, de azért jóleső érzések közt, örömmel állapítjuk meg, hogy kevés olyan szép, stílusos, impozáns és minden kirívóság nélkül való épületünk kevés van, mint az, amely a volt Komáromi-ház helyén immáron teljesen készen van. Végre tehát egy nagy középületünk minden tol-

dozás-foldozás nélkül eredeti terveiben került tető alá. Jó, hogy ez az épület nem a főutcán van. — Szörnyen szégyelnék magukat mellette, úgy a Bika-szálloda, mint a ref. bérpalota.

AZ ÖREG SZÍNHÁZ-épület valamikor kiemelkedő épülete volt a Kossuth-utczai ház-soroknak. Most azonban, hogy a Kölcsönsegélyző is felépítette bérházát, a pénzügyi palota pedig a másik oldalon került tető alá, valósággal meg-görnyedt háttal és gerinccel törpül el. Különösen pedig mostani szörnyen elhagyatott állapotában. Isten mentsen azért, hogy bárki azt gondolja ró-lunk, hogy más, büszkébb épületet kívánunk a helyére... Dehogy! Csupán azt szeretnénk, ha hivatott építető-művész kezére kerülne végre egy szer a restaurálása. A tér-rendezés se várthat sokáig magára, mert különösen a nagyon feles-leges kerítések stb. elbontásával kilehetne ismét emelni ezt a mi, egyébként pompásan megépí-tett színházunkat elnyomottságából. Békésebb — időkben bizonyára sor is fog kerülni erre.

HORTOBÁGYI HŐS FIUK. Igaz ugyan, — hogy a 39-ik gyalogezred hős fiai közt aránylag kevesen vannak a hortobágyi népség hadkötele-sei közül, de hát idegen ember előtt alig lehet Debreczent úgy említeni, hogy a délibábos róna eszébe ne jusson aaz illetőnek. Simon Vilmos, az ismert haditudósító is csak ilyen értelemben használja a hortobágyi jelzőt a mi 39-es baká-inkra, akik egyik diadalt a másik után aratják a koskoczi fényes győzelmükről nem is szólva. És így értelmezve a dolgokat nagyon örülünk annak a hosszú dicséretteljes cikknek, mely a debreczeni 39-es bakák hősi vitézségéről szólnak, akik közt ugyan sokan vannak a Hortobágyi pusztá-ságokról, tanyákról, de akik első sorban deb-reczeniek.

AZ ASSZONY A nő legalaposabb ismerője Porzolt Kálmán, a Pesti Hirlap főmunkatársa. Az Asszonyról irt s ezt a címet viselő drámája pedig épen ezért a magyar színműírás a leg-egészségesebb, leghatásosabb s legirodalmibb ér-tékű darabjai közé tartozik. Ha Porzolt Kálmán olyan kiváló üzletember lenne, mint amilyen az írói kvalitása, az Asszonyt már minden valamire való nemzet elsőrangú színpadjain játszanák, — a Dumasidramákat stb. Dehát Porzolt Kálmán egyben a legnagyobb bohémje, az író- s művész-világ eme kiveszni indult fájának... Zilahy Gyula adatta elő először Az asszonyt, melynek premiér-jén az illusztris szerző is jelen volt. Ems forró színházi est óta, mely művészi esemény számba ment annak idején, a debreczeni közönség min-den évben megkívánja a darab reprizét. És pon-tosan meg is kapja.... Idei reprize ezen a héten

volt s Halassy Mariska, ez a kivételes intelligen-ciájú nagy művésznő nagyon jelentős alakítása révén zajos siker mellett folyt le előadása. A többi szereplők is jók voltak, úgy hogy az újabb héten megismétlik az előadást.

ÁLDOZATOK. Ma mintha régmúlt idők ele-venédtek volna meg újra. Hősökké nőttek azok az emberek, akiket gyáva filisztereknek tartot-tunk, sőt akik többnyire tényleg azok is voltak, bátrak, vakmerők lettek azok az emberek, aki-ket azelőtt lenéztünk gyávaságuk miatt, az el-satnyult mai nemzedék bírja a fáradságot, a küzdelmet és egyik napról a fővárosi és vidéki korzóalakok, irodai tollragók, komoly nehéz fá-radalmakkal tudnak megküzdeni. Akik a mai — nemzedéket és vele önmagunkat lenézték, leki-csinyelték, akik úgy érezték, hogy a mai szomo-ruan elványadt világban, nemesebb érzés és lo-bogó szenvedély nem találhat helyet, azok csa-lódtak, de ez a csalódásuk örömteljes és nagysze-rű. A legnagyobb csalódás azonban azokat érte, és valljuk be, azok közé tartozunk mindnyájan, akik azt tartották, hogy a mai nemzedék önző és áldozatokra képtelen. Ez a feltevés az, amely leg-erősebben és leghamarabb megdőlt. Olyon áldo-zatkészségre, amit a magyar társadalom produ-kált, senkisémet volt elkészülve. Egyértelműleg és önként állt a magyar társadalom a legszentebb cél, a haza védelme érdekében szolgálatába. És most már bizonyos, hogy a félesztendő akció nem a híres, sokat emlegetett magyar szalmaláng eredménye. Az áldozatok térén nem lankad a közönség s kitart a háború végéig.

JELENET A KÖRHÁZBÓL Az ágyon fekszik egy fiu, tűzér. A srápnell rontotta meg. Az arcza tüzel. Sebláza van szegénynek. Egy vereskeresz-tes urinő suhan el az ágya mellett. A vitéz int neki:

— Kisasszony....

Az ápolónő föléje hajol gyöngéden:

— Kíván valamit?

A sebesült tűzér égő szeme a fiatal hölgy arczára tapad:

— Ha meg nem sértem a kisasszonyt.

— Mondja csak lelkem, mondja.

— Megkérem alázattal nem tudok elaludni.

Nagyon szeretnék.

Az ápolónő megigazítja a sebesült párnáit. A fiu szeliden nyul a keze után:

— Ha meg nem sértem a kisasszonyt, simo-gassa meg a fejem.... Simogassa meg.... Ugy szok-ta.... Az ifju urinő a beteg vitéz forró homlokára teszi puha, hűs tenyerét s a tűzér nemsokára al-szik mint gyermek az anyja ölén és eközben ar-ról álmodik bizonyosan, aki valahol messze, va-lamikor így szokta simogatni a szegény ember gondterhes homlokát. A szokás nagy ur pedig...

TÖRLEY

TALISMAN - CASINO - RÉSERVÉ

APOLLO
MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap
3, 5 és 7 órakor fél, 9-kor rendes helyár

**Legujabb
háborus képek.**

A mormota.

Kitűnő kísérő műsor.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piacz-utca 16. szám. (Saját palota.)

Alaptőke 2.400.000 M. Tartalékok: 1.400.000 K. Betét-állomány nyolczmillió korona.

Érdeklősségekben a Pesti magyar kereskedelmi bankkal!

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekszámlák. Váltóleszámitolás, törlesztés és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitel-levelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruaktár, Safe-deposit (magánletét pénztár).

Affiliált intézetek: Kibai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámspércs.

Villamos bevezetések

motorok, csillárok javítások
mélyen leszállított árban —

Földvári Móránál

Széchenyi-utca 55.

Telefon 168.

Nem fáj a feje másnap ha

„LITKE” pezsgőt iszik.

Külsőleg és belsőleg egyaránt legbiztosabb
hatású házszer a

Próbaüveg 40 fill

PALMA

Kapható: **Dr. SZELENYI ÁRPÁD**

gyógyszerésznél

Debreczen, Piacz-utca 30. szám.

Világháboru térképek

a legujabb és a legjobb kiadásban kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében. Eredeti bolti árakon már 12 fill. kezdve.

Tábori borítékok

2 fillérjével kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében Bika-szálloda mellett. - - - Szintén 2 fillérjével kaphatók a

Térképzaszlócskák

Thaisz Arthur könyv és műnyomdája Debreczen Piacz-utca 7.